

קפיצת הדרך
הרב מואיז נבון

בראשית פרק כח

(ו) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: (יא) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשיתיו וישכב במקום ההוא: (יב) ויחלם ...:

רש"י בראשית פרק כח פסוק יא

ויפגע במקום - לא הזכיר הכתוב באיזה מקום אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה שנאמר בו (לעיל כב ד) וירא את המקום מרחוק:
ויפגע - כמו (יהושע טז ז) ופגע ביריחו, (שם יט יא) ופגע בדבשת. ורבותינו פירשו לשון תפלה כמו (ירמיה ז טז) ["וְאֵתָהּ אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעַם הַזֶּה וְאֵל תִּשָּׂא בְעַד־ם רָחֵם וּתְפַלֵּה] וְאֵל תִּפְגַּע בִּי [כִּי אֵינְנִי שֹׁמֵעַ אֲתָדָּ:]], ולמדנו שתקן תפלת ערבית. ושנה הכתוב ולא כתב "ויתפלל", ללמד שקפצה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הנשה (חולין צא ב):

תלמוד בבלי מסכת חולין דף צא עמוד ב [עם פירוש "חברותא"]

... אמר ר' יצחק: ... דכתיב "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", [דמשמע שכבר הגיע לחרן. ולאחר מכן כתיב] "ויפגע במקום", כי מטא לחרן אמר: אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי [שהוא בית אל, ומשמע שעדיין לא הגיע לחרן. הא כיצד? אלא, כי מטא לחרן אמר: אפשר עברתי על בית אל, שהוא מקום שהתפללו אבותי] ואני לא התפללתי? כד יהיב דעתיה למיהדר - קפצה ליה ארעא, מיד ויפגע במקום" [שהמקום בא לקראתו. כאדם הפוגע בחבירו שבא לקראתו], ...

רש"י מסכת חולין דף צא עמוד ב

שהתפללו בו אבותי - האי "בית אל" לא הסמוך לעי הוא אלא ירושלים, ועל שם יהיה בית אלהים קראו בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם ... ושהתפלל בו יצחק ...

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צה עמוד א

תנו רבנן: שלשה קפצה להם הארץ: (1) אליעזר עבד אברהם, (2) ויעקב אבינו, (3) ואבישי בן צרויה. אבישי בן צרויה - הא דאמרן [לעיל בגמ']. אליעזר עבד אברהם - דכתיב "ואבא היום אל העיני", למימרא דההוא יומא נפק. יעקב אבינו - [עמוד ב] דכתיב "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתב ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש". כי מטא לחרן אמר: אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו? בעי למיהדר, כיון דהרהר בדעתיה למיהדר - קפצה ליה ארעא. מיד ויפגע במקום.

תשובות הגאונים החדשות - עמנואל (אופק) סימן קטן

יט. שאלה ל[ר]בינו האי ז"ל [בבב 1038-939]. שאלנו מאדונינו + על אודות + השם וכל [יש כמה] שמות יש מי שיעשה בהם מעשים גדולים שלא יתכן לאדם לעשותן אלא בדרך אות ומופת כגון המחביא את עצמו מן הלסטים והאוסר אותם, והשיב כי כל אלה וכיוצא בהם דברים בטלים, ואמ' כי אפי' הם צדיקים גמורים אין נעשה להם כזאת. ותמהנו מזה כי כמה מחכמי ארץ ישראל ומחכמי ארץ אדום אנשים חברים חכמים ונאמנים מגידים כי ראו זאת בפרהסיא מי שלוקח [עלים] של קנה ושל זית וכותב עליהם ומשליכם כנגד הליסטים ולא יוכלו לעבור, ויש מי שכותב אותו על חר[ש] [חד]ש [ש] ומשליכו על הים והוא נח מזעפו ומשליכו על אדם והוא מת לאלתר, וכמה וכמה דברים מגידים ממה שראו וממה ששמעו מאבותיהם ומקפיצת הדרך, וכמה וכמה ברורים וענוים העידו כי ראו פלוני אדם ידוע מבעלי השם בערב שבת במקום אחד ונראה במקום אחר מהלך כמה ימים באותו ערב שבת ונראה באותו השבת במקום הראשון. ודבר ברור ומפורסם לאנשי ספרד ומסורת בידם מאבותיהם כי מר נטרונאי גאון ז"ל בקפיצת הדרך בא אליהם מבבל ורבץ תורה וחזר וכי לא הלך בשיירא ולא נראה בדרך. וכמה ספרים מצויין אצלנו כתוב בהם מהשמות וכמה שמות מלאכים וצורת חותמות ואומ' הרוצה לעשות כך והרוצה להגיע לכך יכתוב כך וכך כמו זה על כך וכך ויעשה כך ויתקיים לו המעשה. והיו הזקנים ואנשי היראה כשרואים אותן הספרים מתפחדים מהן ולא מגיעים אליהם ואומ' כי פלוני עשה מעשה כך וכך כמו זה הכתוב בספרים ונתקיים המעשה אבל נסתמו עיניו, ויש מי שלא הוציא שנתו (ויש מי שלא הוציא שנתו) ויש מי שלא הוציא שבתו לפי שלא היה בטהרה בעת שזכר את אותו השם, ואם על כל זה יאמר אדוננו דברים בטלים, אדוננו יודע באמת וחכמתו למעלה ממה שהגיע לנו. ...

דף על הדף סנהדרין דף צה עמוד א

וצריך תלמוד, למה הועילה קפיצת הדבר, הרי אין הקדוש ברוך הוא עושה ניסים סתם.

שמונה פרקים לרמב"ם פרק ח

ובזה חולקים 'המדברים', לפי ששמעתיים אומרים, שהרצון בכל דבר, בעת אחר עת, תמיד. ולא כן נאמין אנחנו, אלא הרצון היה בששת ימי בראשית, והדברים כולם נמשכים על טבעיהם תמיד, כמו שאמר: +קהלת א, ט+ "מה שהיה הוא שיהיה", +קהלת ג, טו+ "ואשר להיות כבר היה", +קהלת א, ט+ "אין כל חדש תחת השמש". ומפני זה הוצרכו החכמים לומר שכל המופתים היוצאים ממנהגו של עולם, אשר היו, ואשר יועד בהם שיהיו, כולם קדם הרצון בהם **בששת ימי בראשית**, והושם בטבע הדברים ההם אז, שיתחדש בהם מה שהתחדש. וכאשר התחדש בזמן הראוי - חשבו בו שהוא דבר שקרה עתה, ואינו כן. וכבר הרחיבו בזה הענין הרבה במדרש קהלת וזולתו. ומאמרם בזה הענין: "**עולם כמנהגו הולך**". ותמצאם תמיד בכל דבריהם, עליהם השלום, יברחו מתת הרצון בדבר אחר דבר ובעת אחר עת.

משנה מסכת אבות פרק ה משנה ו

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן פי הארץ ופי הבאר ופי האתון והקשת והמן והמטה והשמיר והכתב והמכתב והלוחות ויש אומרים אף המזיקין וקבורתו של משה ואילו של אברהם אבינו ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה:

~ לקח שלושת הקפיצות ~

- **אליעזר עבד אברהם** - דכתיב "ואבא היום אל העיני", למימרא דההוא יומא נפק.

רש"י בראשית פרק כד פסוק מב

ואבא היום - היום יצאתי והיום באתי, מכאן **שקפצה לו הארץ**.

מזרחי (רא"ם) בראשית פרק כד פסוק מב

דאם לא כן "היום" למה לי.

בראשית פרק כד (א) וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בְיָמָיו וַיִּקְוֶה בְרָדָה אֶת אֶבְרָהָם בְּכָל: (ב) וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם אֵל עֶבְדוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמְשַׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ שֵׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יָרְכִי: (ג) וְאַשְׁבִּיעֶךָ בִּיקְוֹךְ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ: (ד) כִּי אֵל אֲרֻצִּי וְאֵל מוֹלְדְתִי תִלְדָּה וְלִקְחַתִּי אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק: ... (מב) וְאֵבָא הַיּוֹם אֵל הָעֵינַן וַאֲמַר יִקְוֶה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֶבְרָהָם אִם יִשָּׁד נָא מִצְּלִיחַ דְרַכִּי אֲשֶׁר אֲנֹכִי הֹלֵךְ עֲלֶיהָ:

- **יעקב אבינו** - כי מטא לחרון אמר: אפשר עברתי על בית אל, שהוא מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי? כד יהיב דעתיה למיהדר - קפצה ליה ארעא,

בראשית פרק כח (יט) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא **בֵּית אֵל** וְאוּלָם לוֹ שֵׁם הָעִיר לְרֵאשִׁנָּה: (כ) וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבָגֹד לְלַבֵּשׁ: (כא) וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֵל בֵּית אָבִי וְהָיָה יִקְוֶה לִי לֵאלֹהִים: (כב) וְהֶאֱבֹן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁמְתִי מִצְבָּה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תֵּתֵן לִי עֲשׂוּ אֶעֱשֶׂרנָה לָךְ:

- **אבישי בן צרויה** - הא דאמרן [לעיל בגמ'] .

שמואל ב פרק כא (טו) וַתְּהִי עוֹד מִלְחָמָה לְפִלִּשְׁתִּים אֶת יִשְׂרָאֵל וַיֵּרֶד דָּוִד וַעֲבָדוֹ עִמּוֹ וַיִּלָּחֲמוּ אֶת פִּלִּשְׁתִּים וַיַּעַף דָּוִד: (טז) וַיֹּשְׁבֵי בֵּנֵי אֲשֶׁר בִּילִידֵי הַרְפָּה וּמִשְׁקַל קִינּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל נְחֹשֶׁת וְהוּא חֲגוּר חֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת דָּוִד: (יז) וַיַּעֲזֹר לוֹ אֲבִישִׁי בֶן צְרוּיָה וַיִּדָּ אֶת הַפִּלִּשְׁתִּי וַיְמִיתֵהוּ אִזּוֹ נִשְׁבַּעוּ אֲנָשֵׁי דָוִד לוֹ לֵאמֹר לֹא תֵצֵא עוֹד אֲתָנוּ לְמִלְחָמָה וְלֹא תִכְבֶּה אֶת נֵר יִשְׂרָאֵל:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צה עמוד א [עם תרגום ופירוש חברותא]

וַיֹּשְׁבֵי בֵּנֵי אֲשֶׁר בִּילִידֵי הַרְפָּה וּמִשְׁקַל קִינּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל נְחֹשֶׁת וְהוּא חֲגוּר חֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת דָּוִד. מאי "יושבי בנוב"? אמר רב יהודה אמר רב: איש שבא על עסקי נוב. [שכך היה מעשה, כפי שמסופר בספר שמואל [פרק כא]: כשברח דוד משאול, הגיע לנוב עיר הכהנים, ונתן לו אחימלך הכהן חרב וצידה לדרך. לאחר מכן סיפר על כך דואג לשאול, ואז ציוה עליו שאול להרוג את הכהנים, והרג שאול את כל אנשי נוב. ובעון זה נהרג דואג האדומי, ונהרגו שאול ושלושת בניו כשנלחמו עם פלישתים.] אמר ליה הקדוש ברוך הוא לדוד: עד מתי יהיה עון זה, [של נוב עיר הכהנים], טמון בידך? [שהרי] על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים, ועל ידך נטרד דואג האדומי, ועל ידך נהרגו שאול ושלושת בניו! [במה] רצונך [להעניש, האם בכך] שיכלו זרעך, או שתמסר [אתה] ביד אויב? אמר לפניו: רבונו של עולם! מוטב אמסר [אני] ביד אויב, ולא יכלה זרעי. יום אחד יצא דוד לצוד חיות ועופות. בא השטן, ונדמה לו כצבי. ירה בו דוד חץ, ולא השיגו. משך אותו השטן באופן

זה, עד שהביאו לארץ פלשתים. כשראה אותו ישבי בנוב, [שהיה אחיו של גלית], אמר: הנה זה שהרג את גלית אחי. כפת אותו, הכניעו תחת בד שמועכיך בו זיתים, וישב עליו למעכו. נעשה לו נס, ונתרככה הארץ תחתיו, ולא ניזוק. היינו דכתיב [בספר תהלים, שאמר דוד]: "תרחיב צעדי תחתי ולא מעדו קרסלי". ההוא יומא [בין השמשות של ערב שבת היה]. **אבישי בן צרויה** חפץ את ראשו בארבעה סאין של מים, וראה בהם כתמי דם. איכא דאמרי: באה יונה, והיתה טורפת ומחבטת עצמה לפניו, והומה ומצטערת. אמר [אבישי]: כנסת ישראל ליונה נמשלה, שנאמר: "כנפי יונה נחפה בכסף", שמע מינה, **דוד מלכא דישראל שרוי בצער**. הלך אבישי לביתו של דוד, ולא מצאו שם. אמר [בליבו], תנן: אין רוכבין על סוסו [של מלך], ואין יושבין על כסאו, ואין משתמשין בשרביטו. בשעת הסכנה מאי, [האם אז מותר]? בא ושאל בבית המדרש, אם מותר לרכב על סוסו של מלך בשעת הסכנה. אמרו ליה: בשעת הסכנה - שפיר דמי. רכב אבישי על **פרדו** של המלך, וקם ואזל, **קפצה ליה ארעא** [נתקצרה לו הדרך]. תוך כדי שהיה מהלך, ראה את ערפה אמו של ישבי שהיתה טווה. כשראתה אותו, ניתקה את הפלך שהיה בידה, וזרקתו עליו, כי חשבה להרגו כך. [כשראתה שלא פגעה בו], אמרה ליה: עלם, הבא לי [את הפלך]! זרקו אבישי על ראשה, והרגה. כשראה אותו ישבי בנוב, אמר: עתה יהיו שנים נלחמים בי, ויהרגוני! זרק את דוד למעלה באויר, ונעץ את הרומח תחתיו, כשחודו כלפי מעלה. אמר [בליבו]: יפול דוד על הרומח, ויהרג. אמר אבישי שם, [ועל ידי כך] העמידו לדוד בין שמיא לארעא, ולא נפל. [ותמהינן]: שיאמר דוד עצמו שם, ויציל את עצמו!! ואמרינן: אין חבוש מוציא עצמו מבית האסורין. [והיינו טעמא, משום שאין דעתו מכוונת לומר את השם. בינתיים, על ידי אמירת השם נתרחקו מן המקום]. אמר ליה [יואב לדוד]: מה אתה עושה כאן? אמר ליה: הכי אמר לי קודשא בריך הוא, [שעלי לבחור במה להעניש], וכך עניתי לו, [שרצוני שאמסר ביד אויב]. אמר ליה: הפוך תפילתך, [ובקש להעניש בכך שיכלה זרעך, כי מה לך בצער בניך? כך אומרים האנשים]: בן בנדך ימכור שעוה - ואת לא תצטער. אם כן, סייע בידי על ידי תפילתך, שישנה הקדוש ברוך הוא את עונשי. היינו דכתיב: "ויעזר לו אבישי בן צרויה", ואמר רב יהודה אמר רב: שעזרו בתפלה. אמר אבישי [שוב] שם - והוריד את דוד, שהיה תלוי עד אז בין שמים לארץ. רדף ישבי אחריהם. כשהגיעו לכפר ששמו קובי, הנמצא בין ארץ פלשתים לארץ ישראל, אמרו [דוד ואבישי זה לזה]: עמוד כנגדו, [ואל תברח, ונכנו יחד. שהם היו בקיאים בשמות המקומות, ולכן אמרו ששם המקום רומז לכך, שיוכלו לעמוד כנגדו ולהרגו. ומכל מקום עדיין חששו מפניו, והמשיכו לברוח]. כי מטא למקום ששמו בי תרי, אמרי: שני גורים הרגו את האריה. [ששם המקום רומז לכך]. אמרי ליה [לישבי]: לך ומצא את ערפה אמך בקברה, [שהרגנוה]. כשהזכירו לו את שם אמו, תשש כחו, והרגוהו. היינו דכתיב: **אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל**.

~ סיכום ~

	אבישי בן צרויה	יעקב אבינו	אליעזר עבד אברהם
מעשים אלטרואיסטים	להציל את המלך	להתפלל להישאר חי ולחזור לארץ	למצוא אישה לבן בעלו יצחק
המשכיות	לא סתם המלכות אלא מלכות בית דוד	לא סתם הישרדות אלא דור שני והשלמת שלשת הדורות קהלת פרק ד, יב וְהָחִיט הַמְשָׁלֵשׁ לֹא בַמְהִרָה נִתְקַּ:	לא סתם שידוך אלא דור ראשון של העם
אלמנטים חיוניים להשלמת הבריאה	תורת ישראל משלי פרק כט, יח בְּאֵין חֶזֶן יִפְרַע עֵם וְשִׁמְר תּוֹרַה אֲשֶׁרְהוּ:	ארץ ישראל	עם ישראל